

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum in diuinis possint esse plures filij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

QVAEST. II. DE CREATIONE, ARTIC. III.

Et p[ro]p[ter] hoc, cum filius procedat ut uerbum per actum intellectus diuini, in quantum pater cognoscit seipsum: & Spiritus sanctus per actum uoluntatis, in quantum pater diligit filium: sequitur quod tam filius quam Spiritus sanctus, naturaliter procedant, & ex hoc uoluntatis quod sunt consubstantiales, & coaequales, & coaeterni patri & sibi inuicem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Hil. loquitur de necessitate quae importat uolentiam: quod patet per hoc quod subdit, non naturali necessitate ductus, cum uellet generare filium.

AD SECUNDVM dicendum, quod respectu nullius rei est in Deo uoluntas antecedens, quia quicquid aliquis Deus uult, ab aeterno uoluit: eo comitans uero est respectu omnium bonorum quae sunt in ipso in creaturis. Uult enim esse, & creaturam esse. Sed procedens uel antecedens tempore quidem non est nisi respectu creaturae, quae ab aeterno non fuit. Praecedens uero intellectu est respectu actuum aeternorum, qui significantur ad creaturas terminari: sicut dispositio, praedestinatio, & homini. Generatio uero filij, neque est creatura, neque ad creaturam significatur terminari. Unde respectu eius non est uoluntas praecedens, nec tempore, neque intellectu, sed solum uoluntas concomitans.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut actus intellectus uel sequi actum uoluntatis, in quantum a uoluntate imperatur, ita e conuerso actus uoluntatis uel sequi actum intellectus, in quantum per intellectum praesentatur uoluntati suum obiectum: quod est bonum intellectum. Unde esset procedere in infinitum, nisi esset ponere statum, uel in actu intellectus, uel in actu uoluntatis. Non autem potest status poni in actu uoluntatis, cum obiectum praesupponatur ad actum: unde oportet ponere statum in actu intellectus, qui naturaliter intellectum consequitur: ita quod a uoluntate non imperatur. Et per hunc modum procedit filius Dei, ut uerbum, secundum actum intellectus diuini: ut ex dictis patet.

In corp. art. AD QUARTVM dicendum, quod actus intellectus diuini naturalis est: sicut quod ad ipsum Deum terminatur, qui est principium suae cognitionis. Secundum uero quod significatur ad creaturas terminari, ad quas sic se habet quoddam modo ut intellectus noster ad conclusiones non naturaliter ab intellectu progreditur, sed uoluntarie. Et ideo in diuinis aliquis actus intellectus significatur ut imperati a uoluntate.

AD QUINTVM dicendum, quod quo ad ea, ad quae natura potest se extendere secundum propria principia essentialia, non indiget ut ab alio determinetur, sed ad ea tantum, ad quae propria principia non sufficiunt. Unde Philosophi non sunt ducti ut ponerent opus naturae, opus intelligentiae, ex operibus, quae competunt calido & frigido secundum seipsa, quia in his etiam ponentes res naturales, ex necessitate materiae acciderent, omnia naturae opera reducebant. Ducti sunt autem ex illis operationibus, ad quas non possunt sufficere uirtus calidi & frigidi, & huiusmodi qualitarum: sicut ex membris ordinatis in corpore animalis tali modo, quod natura saluatur. Quia ergo naturae diuinae secundum se opus est generatio, non oportet quod ad hanc actionem ab aliqua uoluntate determinetur. Vel dicendum, quod natura determinatur ab aliquo, ut in finem. Illi autem naturae, quae est finis, & non ad finem, non competit ab aliquo determinari.

AD SEXTVM dicendum, quod in diuersis considerando,

actio uoluntatis actionem naturae praecedat. Unde totius naturae inferioris actio ex uoluntate gubernantis procedit. Sed in eodem oportet quod actio naturae praecedat actionem uoluntatis. Natura enim intellectu praecedat uoluntatem, cum natura intelligatur esse principium quo res subsistit, uoluntas uero ultimum quo ad finem ordinatur. nec tamen sequitur quod tollatur ratio uoluntatis. Quia uis, nam ad inclinationem naturae uoluntas ad aliquid unum determinetur, quod est ultimus finis a natura intentus, respectu tamen aliorum, indeterminata manet: sicut patet in homine, qui naturaliter uult beatitudinem & de necessitate, non autem alia. Sic ergo in Deo naturae actio, actionem uoluntatis praecedat natura & intellectu. nam generatio filij est ratio omnium eorum, quae per uoluntatem producuntur, scilicet creaturarum.

AD SEPTIMVM dicendum, quod licet in uerbo Dei a patre genito fuerit ut omnes creaturae fierent, non tamen oportet si uerbum naturaliter procedit, quod creaturae etiam naturaliter procedant: sicut nec sequitur, si intellectus noster principia naturaliter cognoscit, quod naturaliter cognoscat ea quae ex principijs consequuntur. Eo enim quod naturaliter habemus, uoluntas uult ad utramque partem.

AD OCTAuum dicendum, quod pater uoluntarie genuit, sed in hoc non designatur nisi uoluntas concomitans.

AD NONVM dicendum, quod si uerbum illud de generatione aeterna intelligatur, dilectio patris ad filium non est intelligenda ut ratio illius dationis, quia pater filio aeternaliter omnia dat, ut signum. Similitudo enim ratio est amoris.

AD X. dicendum, quod Dionysius loquitur de productione creaturae, non de generatione filij.

AD XI. dicendum, quod Spiritus sanctus procedere dicitur per modum uoluntatis, quia procedit per actum, qui naturaliter est a uoluntate, scilicet per hoc quod pater amat filium, & e conuerso. Ipse enim amor est Spiritus sanctus, sicut filius est uerbum quo pater dixit seipsum.

AD XII. dicendum, quod ex illa etiam ratione non sequitur nisi quod pater generationem filij uelit, quod pertinet ad uoluntatem concomitantem, quae respicit generationem nisi sicut obiectum, non sicut id, cuius sit principium.

AD XIII. dicendum, quod humana generatio fit per uirtutem naturalem, scilicet generatiuam potentiam, mediante potentia motiua, quae imperio subiacet uoluntatis, non autem generatiua potentia. Hoc autem non accidit in diuinis, & ideo non est simile.

AD XIV. dicendum, quod Aug. non intendit negare necessitatem immutabilitatis, de qua ratio procedit: sed necessitatem coactionis.

AD XV. dicendum, quod cum dicitur filius esse uoluntas de uoluntate, intelligitur esse de patre, qui est uoluntas. Unde haec praepositio, De, notat generationis principium, quod est generans: non id quo generatur, de quo est praesens quaestio.

ARTICVLVS III.

Utrum in diuinis possint esse plures filij.

QUARTO quaeritur, utrum in diuinis possint esse plures filij. Et uideat quod sic. Operatio enim naturae, quae conuenit uni supposito, conuenit etiam omnibus suppositis eiusdem naturae. Sed generatio secundum Damascenum, est opus naturae, & conuenit patri, ergo etiam filio & Spiritui sancto, qui sunt supposita eiusdem naturae: sed filius non generat seipsum.

ipsum. Nam secundum Augustinum, nulla res potest generare seipsum, ergo generat alium filium, & sic in diuinis possunt esse plures filii.

¶ 2 Præ. Totam uirtutem suam, pater in filium transfundit: sed potentia generandi pertinet ad uirtutem patris, ergo huiusmodi potentiam habet filius a patre, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præ. Filius est perfecta imago patris, ad quod requiritur perfecta assimilatio, quæ non esset, si filius non quantum ad omnia patrem imitaretur: ergo sicut pater filium generat, ita & filius & sic idem quod prius.

¶ 4 Præ. Perfectior est assimilatio ad Deum secundum conformitatem actionis, quam secundum conformitatem alicuius forme, ut patet per Dion. 7. Cap. cele. Hierar. sicut soli magis assimilatur quod lucet & illuminat, quam quod lucet tantum. Sed filius perfectissime assimilatur patri: ergo est ei conformis non solum in potentia, sed etiam in actu generandi: & sic idem quod prius.

¶ 5 Præ. Ex hoc contingit quod Deus facta una creatura potest facere aliam, quia eius potentia neque exhaustur, neque diminuitur in creando: sed similiter potentia patris neque exhaustur, neque diminuitur ex hoc quod generat filium: ergo per hoc quod generat filium, non prohibetur quin possit alium filium generare: & sic possunt esse plures filii in diuinis. Sed dices, quod ideo non generat alium filium, quia sequetur inconueniens, quod Augustinus ponit, scilicet infinita esset diuina generatio, si pater plures filios generaret, uel filius patri generaret nepotem, & sic de alijs.

¶ 6 Sed contra. In Deo, nihil est in potentia quod non sit in actu: esset enim imperfectus, si ergo est in potentia patris quod plures filios generet, nullo inconuenienti prohibente, erunt plures filii in diuinis.

¶ 7 Præ. De natura geniti est ut procedat in similitudinem generantis: sed sicut filius est similis patri, ita & Spiritus sanctus, & ita Spiritus sanctus est filius: & sic sunt plures filii in diuinis.

¶ 8 Præ. Secundum Anselmum nihil est aliud dicere partem filium generare, quam patrem dicere seipsum: sed sicut pater potest dicere seipsum, ita & Spiritus sanctus: ergo pater & filius & Spiritus sanctus possunt filios generare, & sic idem quod supra.

¶ 9 Præ. Ex hoc pater dicitur filium generare, quod similitudinem suam in intellectu suo concipit. Sed hoc idem possunt facere filius & Spiritus sanctus: ergo idem quod prius.

¶ 10 Præ. Potentia est media inter essentiam & operationem. Sed una est essentia patris & filii, eademque potentia, ergo & una operatio: & sic filio conuenit generare: & ita ut prius.

¶ 11 Præ. Bonitas est diffusio principii. Sed sicut est infinita bonitas in patre & filio, ita et & Spiritus sancto: ergo sicut pater in infinita conuocatione suam naturam conuocat, filium generando, ita Spiritus sanctus aliquam diuinam personam producendo. Non enim infinite conuocatur diuina bonitas creaturæ, & sic uidetur quod possint esse plures filii in diuinis.

¶ 12 Præ. Nullus boni sine consortio potest esse iocunda possessio. Sed filiatio est quoddam bonum in filio: ergo uidetur oportere ad perfectam iocunditatem filii, esse alium filium in diuinis.

¶ 13 Præ. Filius procedit a patre ut splendor a luce, ut patet. Hebræorum primo, qui cum sit splendor, &c. Sed splendor potest alium splendorem producere: & ille alium: & alius alium. ergo similiter uide-

atur esse in processione diuinarum personarum, quod filius possit alium filium generare: & sic idem ut prius.

¶ 14 Præ. Paternitas in patre ad eius dignitatem pertinet: sed eadem est dignitas patris & filii: ergo paternitas conuenit filio, & sic sunt plures filii in diuinis.

¶ 15 Præ. Eius est potentia cuius est actus: sed potentia generandi est in filio: ergo filius generat.

SED CONTRA. Illa sunt perfectissima in creaturis, quæ ex tota materia sua constant, & sunt eorum in singulis speciebus singula tantum. Sed sicut creaturæ materiales indiuiduantur per materiam, ita filii persona constituitur filiatione: ergo, cum Deus filius sit perfectus filius, uidetur quod in ipso solo in diuinis filiatio inueniatur.

¶ 2 Præ. August. dicit, quod si pater posset generare & non generaret, inuidus esset: sed filius non est inuidus: ergo cum non generet, generare non potest. Et sic non possunt esse plures filii in diuinis.

¶ 3 Præ. Quod perfecte dictum est semel, iterum dici non oportet: sed filius est uerbum perfectum, cui nihil deest: secundum Aug. ergo non oportet esse plura uerba in diuinis, & ita nec plures filios.

RESPON. Dicendum, quod in diuinis impossibile est esse plures filios, quod sic patet. Persona namque diuina cum in omnibus absolutis conueniant, utpote sibi inuicem essentialis, distinguui non possunt nisi secundum relationes: nec secundum alias: nisi secundum relationes originis. Nam aliarum relationum quadam distinctionem præsupponunt, ut æqualitas, & similitudo: quadam uero inæqualitatem designant, ut dominus, & seruus, & alia huiusmodi. Relationes uero originis ex sui ratione conformitatem important, quia quod oritur ex alio, eius similitudinem retinet in quantum huiusmodi. Non est igitur aliquid in diuinis, quo filius distinguatur ab alijs personis, nisi sola relatio filiationis, quæ est eius personalis proprietas: & qua filius non solum est filius: sed est hoc suppositum, uel hæc persona. Impossibile autem est quod illud, quo aliquod suppositum est hoc, in pluribus inueniri: quia sic suppositum ipsum esset commune, quod est contra rationem indiuidui suppositi, uel personæ. Unde nullo modo potest esse alius filius in diuinis quam unus. Non enim potest dici quod una filiatio constituat hunc filium, & alia alium, quia cum filiationes ratione non differant, oportet quod si materia uel quocumque supposito distinguerentur, quod esset in diuinis materia aut aliquid aliud distinguens quam relatio. Potest autem & alia ratio specialis assignari, quare pater tantum unum filium genere possit. Natura enim ad unum determinatur. Unde, cum pater natura generet filium, non potest esse nisi unus filius a patre genitus. Nec potest dici quod sint plures numero in eadem specie existentes, sicut apud nos accidit, cum ibi non sit materia, quæ est principium distinctionis secundum numerum in eadem specie.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod generatio, quamuis in patre sit quodammodo opus naturæ diuinæ, est tamen eius cum quadam concomitantia personalis proprietatis patris, ut supra dictum est: unde non oportet quod conueniat filio, in quo natura diuina sine tali proprietate inuenitur.

AD SECUNDUM dicendum, quod pater totam uirtutem suam communicat filio, quæ naturam diuinam sequitur absolute. Potentia uero generandi sequitur naturam diuinam cum actione proprietatis patris, ut dictum est.

Quæst. dist. S. Thomæ. B 2 AD

Cap. 3. circa med. illius.

Li. 3. contra Maximu c. 7. 18. & 22. tom. 6.

Lib. 6. de tri. c. 10. & lib. 7. c. 2. tom. 3.

In monolo. cap. 32.

Art. 2. huius quasi.

AD TERTIUM dicendum, qd imago assimilatur ei cuius est imago quantum ad speciem, non quantum ad relationem. Non enim oportet qd si imago est ab aliquo, qd eius est imago, sit ab alio: quia nec similitudo proprie secundum relationem attenditur, sed secundum formam.

AD QUARTUM dicendum, qd sicut filius assimilatur patri in natura divina, non in proprietate personalis, ita & assimilatur ei in actione, qd concomitatur naturam, sine concomitantia proprietatis predictae. Talis autem actio non est generatio, unde ratio non sequitur.

AD QUINTUM dicendum, quod licet potentia generativa patris non exhaustiatur, neque minuat per generationem filii, tamen eius infinitatem adaequat filius, qui est intellectus infinitus, non autem creatura finita, unde non est simile.

AD SEPTIMUM dicendum, qd in ratione ducente ad inconueniens, non oportet qd sola inconuenientis vitatio sit causa remouende positionis, ex qua inconueniens sequitur, sed etiam cause manifestationis inconuenientis, unde non oportet qd propter hoc solum non sint plures filii in diuinis, ne sit generatio in finita.

AD SEPTIMUM dicendum, qd spiritus sanctus procedit per modum amoris. Amor autem non significat ut aliquid figuratum vel specificatum specie amatis, vel amati, sicut verbum significat specie dicentis, & eius quod dicitur habens. Et ideo, cum filius procedat per modum verbi, ex ipsa ratione suae processionis habet, ut procedat in similem speciem generantis, & sic quod sit filius, & eius processio generatio dicatur. Non autem spiritus sanctus hoc habet ratione suae processionis, sed magis ex proprietate diuinae naturae, quia in Deo non potest esse aliquid, quod non sit Deus. Et sic ipse amor diuinus Deus est: in quantum quidem diuinus, non in quantum amor.

AD OCTAVUM dicendum, qd hoc verbum dicere, potest accipi dupliciter, stricte & large: stricte accipiendo dicere, idem est quod verbum se emittere, & sic est notionale, & conuenit tantum patri: & sic accipit dicere Augustinus, unde ponit in principio: de Trinitate, quod solus pater dicit se. Alio modo potest accipi communiter: prout dicere, idem est quod intelligere. Et sic essentialis. Et hoc modo Anselmus accipit in monologio, ubi dicit, quod pater & filius & spiritus sanctus dicunt se.

AD NONUM dicendum, qd sicut generare soli patri conuenit in diuinis, ita & concipere, unde solus pater suam similitudinem concipit in intellectu, quamuis filius & spiritus sanctus intelligant, quia in intelligendo nulla relatio exprimitur, nisi forte secundum modum intelligendi tantum: sed in generando & in concipiendo exprimitur realis origo.

AD X. dicendum, quod ratio illa recte procedit de actione quae consequitur naturam absolute sine aliquo respectu ad proprietatem: talis autem non est generatio, unde ratio non sequitur.

AD XI. dicendum, qd in diuinis non potest esse nisi spiritalis processio, quae quidem est solum secundum intellectum & voluntatem. Et ideo non potest a spiritu sancto alia persona diuina procedere, quia ipse procedit per modum voluntatis ut amor, filius per modum intellectus ut verbum.

AD XII. dicendum, qd proprietates personales oportet ut sit incommunicabilis, ut supra dictum est, unde in ea consortium fieri, non requirit iocunditas.

AD XIII. dicendum, quod illa similitudo, non

oportet qd teneat quantum ad omnia. AD XIIII. dicendum, qd sicut paternitas in patre, & filiationis in filio, sunt una essentia, ita & sunt una dignitas, una bonitas.

AD XV. dicendum, qd cum di potentia generandi, hoc gerundium generandi, tripliciter potest accipi. Vno modo prout est gerundium uerbi actiui: & sic ille habet potentiam generandi, qui habet potentiam ad hoc quod generet. Alio modo prout gerundium est uerbi passiuus: & sic ille habet generandi potentiam, qui habet potentiam ad hoc ut generetur. Tertio modo prout est gerundium uerbi imperfecti: & sic di ille habere potentiam generandi, qui habet potentiam illam, qua ab alio generatur. Primo ergo modo, potentia generandi non conuenit filio, sed. 2. & 3. unde ratio non sequitur.

AD XVI. dicendum, qd potentia generandi sub omnipotentia comprehendatur.

AD XVII. quoniam, utrum potentia generandi sub omnipotentia comprehendatur. Et videtur quod non: Omnipotentia enim conuenit filio, secundum illud symbolum, Omnipotens pater, omnipotens filius, omnipotens Spiritus sanctus, non autem conuenit ei potentia generandi: ergo sub omnipotentia non comprehenditur.

¶ 1. Prater. Augustinus dicit, quod Deus dicitur omnipotens, quia potest omnia quae uult: sed quo uideretur, quod potentia illa ad omnipotentiam pertinet, quae a uoluntate imperatur. Potentia autem generandi non est huiusmodi: quia pater non genuit filium uoluntate, ut supra habitum est, ergo potentia generandi ad omnipotentiam non pertinet.

¶ 2. Prater. Omnipotentia Deo attribuitur, in quantum eius omnipotentia: ad omnia quae sunt in se possibilia se extendit: sed generatio filii uel ipse filius, non est de possibili, sed de necessarii, ergo potentia generandi sub omnipotentia non comprehenditur.

¶ 3. Prater. Quod conuenit pluribus communiter, conuenit eis secundum aliquid eis commune, sicut habere tres, aequaliter & gradato, secundum hoc quod triangulus sunt, ergo quod conuenit alicui soli, conuenit ei secundum hoc quod sibi est proprium. Omnipotentia autem non est propria patris. Cum ergo potentia generandi soli patri conueniat in diuinis, non conuenit ei in quantum est omnipotens, & ita ad omnipotentiam non pertinet.

¶ 4. Prater. Sicut est una essentia patris & filii, ita & una omnipotentia: sed ad omnipotentiam filii non reduciunt posse generare, ergo nec ad omnipotentiam patris. Et sic nullo modo potentia generandi ad omnipotentiam pertinet.

¶ 5. Prater. Ea quae non sunt unius rationis, sub una distributione non cadunt. Non enim cum dicitur omnis canis, distributio sumitur pro latrabilibus & celestibus. Sed generatio filii, & productio aliorum, quae omnipotentia subiacent, non sunt unius rationis: ergo, cum dicitur, Deus est omnipotens, non includitur ibi potentia generandi.

¶ 6. Prater. Illud, ad quod omnipotentia se extendit, est omnipotentia subiectum, sed in diuinis nihil est subiectum, ut Hieronymus dicit: ergo nec generatio filii, nec filius omnipotentia subditur, & sic idem quod prius.

¶ 8 Prater.

Lib. 7. non sicut a primo cap. 60.

In cor. art.

Enchirid. Ca. 96. et 103. Pr. 27. & 1. 2. 6.

Dionysius 4. 2. 1. 3. 4. 5.